wanneer er geschil of strijd over de rechtzinnigheid van den examinandus ontstaan zou, het niet aan hen zou staan dit te beslissen, maar aan de Classe. De Deputaten kunnen niets anders doen, dan waarschuwen, en aan de Synode verslag geven.

»10°. Kortom, op sommige plaatsen in Nederland worden geene, op sommige twee of drie, op sommige vier Deputaten op de Provinciale Synode benoemd, die voor een jaar, of op zijn hoogst voor twee jaren, de particuliere, hun door een uitdrukkelijk en bijzonder mandaat der Synode aangewezen en omschreven zaken bezorgen en uitvoeren; behalve hunne tegenwoordigheid bij de examens der Dienaren, Hierdoor wordt aan billijke beoordeelaars dan ook zelfs geen schijn van recht gegeven, om te besluiten, in strijd met het gevoelen en de practijk der Nederlandsche kerken, dat er zou bestaan een nieuwe en bijzondere graad van kerkelijken dienst (onze kerken kennen geen anderen dan dien van predikant, ouderling, doctor en diaken), of eene macht van regeering en rechtspraak, of eene waardigheid, of een voorrang en eene kerkelijke hoogheid, die een bisschopsambt zou zijn, tenminste daaraan ongeveer gelijk. Volgens dezelfde gevolgtrekking zou men ons kunnen ten laste leggen, dat wij ambten hadden van tuchtoefenaar, athouder van Sacrament of dienst, actuarius, visitator, bevestiger (die iemand in den dienst bevestigt), ziekentrooster, Classicale quaestor, smeekeling en sollicitant (welke de staat elders noemt meesters der smeekschriften), examenafnemer, Classicale afgevaardigde naar de Synode, opzichthouder (die over de studenten in de Theologie, die beurzen hebben, opzicht houdt), schrijver (die namens de Classe of Synode een boek schrijft), collectant en uitdeeler of bedeeler (die eene collecte voor ballingen of uitlandsche kerken bezorgt en uitdeelt), spreker bij twistgesprekken of conferenties (die met een onrechtzinnig persoon in het openbaar een twistgesprek of eene conferentie houdt), begroeter of dankzegger, die uit naam van de kerken vorsten en overheden begroet of dank zegt, enz. Want tot deze en dergelijke werkzaamheden en zaken wordt gewoonlijk een Dienaar of worden eenige Dienaren door den Kerkeraad, de Classis of de Synode, naar dat de zaak is, gedurig bepaaldelijk afgevaardigd

»Na deze uiteenzetting kan men gemakkelijk opmaken, wat er aan is van de pas vermelde valsche beschuldiging van Grotius, en desgelijks van de gevolgtrekking van Franciscus Maso, die steunt op een verhaal van den eerwaarden en met mij zeer bevrienden Johannes Dureüs over de overzeesche kerken, in een boekje te Oxford uitgekomen in het jaar 1641, in het Engelsch uitgegeven onder den titel: *Certa in briefe treatises written by diverse etc.* Daarin poogt hij te bewijzen, dat alle Gereformeerde kerken, met name degene die zeer ijveren voor de Geneefsche en Fransche kerkinrichting, inderdaad bisschoppen en de hoofdbestanddeelen van de bisschoppelijke macht en van het bisschoppelijk ambt hebben, en zelfs, dat wat in het begin der Reformatie zonder het bisschoppelijk ambt of in strijd er meê gedaan is, enkel gedaan is in het uiterste geval van nood, als wanneer de gewone regel niet geldt. De woorden van het genoemde verhaal van Dureüs geef, ik hier uit het Engelsch vertaald: *Ofschoon de Classicale vergaderingen en ook de Synoden in Holland zoo dikwijls mogelijk gehouden worden, nl. de eerste alle maanden, de laatste eens in het jaar, zoo zijn er echter niet zoo vele jaren voorbijgegaan, of zij hebben, door den nood gedrongen, eenige andere ambtsdragers aangesteld, aan wie eene meer algemeene macht en opzicht toevertrouwd is dan aan de overige (hunne collega's). Deze nu worden genoemd gedelegeerden of Deputaten der Synode, wier opdracht gedurende zeer weinige jaren duurt. Deze Deputaten hebben hunne vergaderingen bij vaste en dringende gelegenheden, voornamelijk echter op den voor de Provinciale Synode vastgestelden tijd, wanneer zij overwegen en te voren overdenken, op welke wijze de zaken en aangelegenheden geschikt, en aan de Synode voorgesteld moeten worden. In de Synode zitten zij bovendien op hunne eigene bijzondere plaats, en aan hen doet de praeses der Synode deze eer aan, dat hij hen in de eerste plaats vraagt, om elke aan de orde gestelde zaak bij de Synode in te leiden, en hun oordeel over die zaak eerst bloot te leggen, voordat de stemmen der leden van de Synode gevraagd en opgenomen worden.* Men vergelijke dit verhaal met hetgeen door ons daareven gezegd is; en oordeele of de verdediging van Maso, tot rechtvaardiging van de roeping der Gereformeerde kerken buiten Engeland, door ons kan omhelsd worden. Wij althans hebben eene andere verdediging beproefd in de *Desper. Causa Papatus (Boek 2, Sect. 1, Hoofdst. 9, en Sect. 2, Hoofdst. 12)*, zoowel overeenkomstig de waarheid der zaak, als in den geest der kerken, die op andere wijze niet verdedigd willen worden.

»Intusschen moeten deze en andere verklaringen onzer kerkinrichting ons waarschuwen, dat wij in hare uitvoering op onze hoede zijn, en ons onthouden van den minsten schijn van verheffing en alleenheerschend-bisschoppelijke of oligarchische heerschappij. Te meer behoedzaam zal ons, naar ik hoop, maken het voorbeeld van Schotland, dat, begonnen zijnde met gewone Deputaten, die uit naam van de Nationale Synode de gravamina der kerken aan het Parlement voorstelden, binnen weinige jaren meêgesleept is tot haar onrustwekkend bisschoppelijk stelsel. Waarover men zie *Didoclavius* in het *Altare Damascenum*, en de *Historia Rerum nuper in Scotia gestarum*, uitgegeven in het jaar 1641".

F. L. RUTGERS.

Officieele Berichten.

Met verkorting uit het Kerkblad van 30 November.

Vergadering der Classis Middelburg, gehouden 13 November 1894.

Naar volgorde is Ds. J. L. v. d. Velden praeses; tot scriba wordt door hem benoemd Ds. Raamsdonk; tot assessoren D.D. Hulsebos en Oosten.

In zake de vervulling der vacatuurbeurten neemt de vergadering het voorstel der commissie aan: »dat, met het oog op het groote aantal predikanten in de Classis, de vacante kerken om de 14 dagen bediening des Woords zullen hebben."

Omtrent een vraag van Vlissingen A: »Wanneer ouders met hun kind ten doop komen en slechts één van beiden lid der gemeente is, mogen dan beiden op het doopsformulier antwoorden?" adviseert de Classis: »dat, waar het wezen der zaak tegenwoordig is, men ieder geval van de praktijk afzonderlijk zal behandelen en aan de prudentie van de kerkeraden overlaten."

Het aangehouden voorstel Vlissingen B, tot het houden van een Classicalen Zendingsdag, wordt besproken en aangenomen dezen te houden in de maand Mei, in één der meest geschikte kerken te Middelburg. Tot deputaten worden daarvoor benoemd: D.D. Littooij, Hulsebos en Ruys.

Als roepende kerk voor de volgende vergadering wordt aangewezen de kerk van Vrouwenpolder. Ds. Littooij sluit, nadat gezongen is Ps. 72:11, deze vergadering met dankzegging.

Vergadering der Geref. kerken Classis Sneek, gehouden 14 Nov. 1894.

In het moderamen nemen zitting de broeders Ds. D. Ringnalda als praeses, Ds. J. v. d. Vlies als scriba en Ds. Groenewegen als assessor.

Volgens opdracht der vorige vergadering, is door den actuarius ter tafel gebracht een boekje, bevattende het onderteekeningsformulier voor bedienaren des Woords in de Geref. kerken. Staande de vergadering betuigen al de aanwezige dienaren, door handteekening, overeenstemming met de Formulieren van Eenigheid.

De kerkvisitatores in de ringen Sneek en Workum brengen hunne rapporten uit. Voor Sneek rapporteert Ds. Veenhuizen, voor Workum Ds. Kruijswijk. Over het geheel geeft de toestand der kerken stof tot dank aan den Heere, hoewel ook veel anders en beter gewenscht wordt.

Uit de verslagen blijkt, dat in de kerken verschil van meening bestaat over de waarde van de Formuliergebeden; dat de Liturgische gebeden weinig worden gebruikt; dat te weinig wordt gedaan voor Geref. lager en middelbaar onderwijs; dat de tucht, onder de gemeenten onderling, te wenschen overlaat; dat de laatste vraag van het Doopsformulier verschillend gelezen wordt. Over de laatste zaak zal eene vraag ter Provinciale Synode worden opgezonden.

Behandeling van het rapport in zake het voorstel-Heeg (Zending) uitgebracht door Ds. de Walle. De conclusie van dit rapport luidt:

a. Dat de kerken door hare ambtsdragers, van die roeping (in het rapport omschreven) op de hoogte moeten worden gebracht.

b. dat de ambtsdragers trachten moeten, zich zoodanig van de Zending en de eischen van den zendeling op de hoogte te stellen, als vereischt wordt om op 's Heeren tijd hem te examineeren, uit te zenden enz.

c. Dat de kerken op alle mogelijke wijze hebben te zorgen, dat meerdere gelden voor de Zending worden saamgebracht.

Ds. Balhuizen begeert, dat deze conclusie niet zal worden aangenomen, anders dan in overeenstemming met Art. 30 D. K. Na breede bespreking wordt een amendement B met 36 tegen 8 stemmen aangenomen.

Eene kerk in de Classis, welke geweigerd had te collecteeren voor den Z. O. Hoek van Friesland, beter ingelicht aangaande zijn verplichting, belooft die collecte te houden.

Een paar broeders wenschen, dat de Classis beter in kennis worde gesteld met *wat* en *hoe* in den Z. O. Hoek gearbeid wordt. Aan Ds. Balhuizen wordt opgedragen de Classis Heerenveen daarop te wijzen.

Op verzoek van den voorzitter, sluit Ds. P. N. Kruijswijk de vergadering met dankgebed.

Classis-vergadering van Apeldoorn, gehouden te Apeldoorn, in het kerkgebouw aan den Asseltschen weg, Woensdag 14 Nov. '94.

Het moderamen bestaat uit: Ds. Vonkenberg praeses, Ds. van der Vegt assessor en Ds. Koffijberg scriba.

Door Ds. Koffijberg wordt mededeeling gedaan van de handelingen der commissie in de vorige vergadering benoemd in zake den toestand der kerk van Kootwijk en haren bedienaar des Woords. Hierbij wordt ook door hem gelezen een pas ingekomen schrijven van den kerkeraad van Kootwijk. Na ernstige en langdurige beraadslagingen, waaraan vele broeders deelnemen, besluit de Classis, om het moderamen dezer vergadering op te dragen, een dringend en uitvoerig schrijven te richten tot H.H. deputaten voor Hulpbehoevende kerken der Provincie Gelderland, zoomede tot de Generale deputaten Synodi. Het concept van dit schrijven zal gegeven worden door Ds. J. C. van Schelven en Ds. Koffijberg.

In de omvraag aan de kerken komt een en ander ter tafel: van de kerk van *Wapenvelde* de vraag naar den stand der *ineensmelting* der kerkgroepen *A* en *B* in deze Classis; bij het einde der vergadering wordt daarop uitvoerig geantwoord door de kerken *Apeldoorn A* en *B* en *Dieren A* en *B*; van de kerk van *Voorthuizen* de vraag of het goed is, om aan langdurige kranke leden der kerk in hunne woning onder leiding van den kerkeraad het H. Avondmaal te doen uitreiken.

Deze vraag geeft tot belangrijke bespreking aanleiding. Reeds nu is de Classis, behoudens een enkele stem, die zich hierover niet bepaald durft uit te spreken, van oordeel, dat dit naar Gereformeerde kerkregeering en naar de natuur en den aard van het Sacrament des Avondmaals *niet* mag geschieden. Zij verzoekt echter Ds. van Schelven, om de e. k. Classis hierop nader van advies te willen dienen, hetwelk door ZEw. wordt aangenomen.

Ook voor de meerdere gelijkheid en wenschelijkheid tot het houden van *bid-* en *dank*dagen, inzonderheid voor het gewas, wordt door de kerk van Dieren *B* het oordeel der Classis begeerd. De vergadering, de wenschelijkheid en gelijkheid zeer begeerende, meent echter hiervoor geene bepalingen of besluiten te mogen geven.

Ds. Van der Vegt eindigt met gebed en dankzegging.

Vergadering der Classis Kollum, gehouden op 15 November 1894 te Kollum.

Het moderamen bestaat voorts uit: Ds. H. Siertsema assessor en Ds. F. A. v. d. Heijden Gzn. scriba.

Naar aanleiding van bij de kerkvisitatie in 3 kerken gebleken afwijkingen van de gewone wijze van armverzorging, neemt de Classis met op 3 na algemeene stemmen het volgende voorstel aan:

»De Classis is van oordeel, dat het overeenkomstig den Catechismus wenschelijk is, dat in iedere samenkomst der geloovigen voor de armen gecollecteerd worde en dat de administratie van kerk en diaconie gescheiden worde."

De scriba gaat in dankgebed voor. De vergadering wordt gesloten.

Vergadering der Classis Beilen, gehouden op 20 Nov. 1894 te Beilen.

In het moderamen nemen D.D. Dijkstra en Wessels zitting, de eerste als praeses en de tweede als scriba.

Een kerkeraad vraagt den raad der Classis omtrent een lid, die eene bedorven mystiek beoefent, zijn eigen inzichten boven Gods Woord stelt en zich van alle kerkelijke samenkomsten onttrekt. Nu alle vermaan tot dusver vruchteloos bleek te zijn en de kerkelijke tucht ook als middel tot betering moet beschouwd worden, adviseert de Classis deze op gemeld lid toe te passen.

Een andere kerkeraad vraagt, hoe te handelen met een lid, dat, naar het voorgeeft om den huiselijken vrede te bewaren, in geen jaren de godsdienstoefening heeft bijgewoond. De vergadering antwoordt: — zoo er binnen een gezetten tijd geene verandering zich bij dit lid voordeed, hetzelve te verklaren, dat het zich aan de gemeenschap der kerk onttrokken heeft.

Niets meer aan de orde zijnde, laat de praeses Ps. 86:6 zingen en sluit daarna deze vergadering met dankzegging.

Vergadering der Classis Drachten, den 20sten Nov. 1894.

De praeses dezer vergadering, Ds. G. van Wageningen, neemt het voorzitterschap over; Ds. G. Sijbesma zit als assessor.

De rapporteurs aangaande »tucht over doopleden" leveren een uitvoerig rapport, waarin zij, na den grond van den kinderdoop bloot gelegd te hebben, aantoonen, in welk eene betrekking de gedoopten tot God en kerk staan, en welk eene roeping daaruit voortvloeit; om dan des kerkeraads plicht aan te wijzen, waar de doopleden ontrouw worden aan hunne roeping.

Hunne resultaten zullen aan de kerken der Classis worden toegezonden, om dan op eene volgende vergadering, zoo mogelijk, eene gemeene gedragslijn vast te stellen.

Na de rondvraag sluit de voorzitter de vergadering.

KAS EM.-PRED.

Aan de Kerkeraden der Geref. Kerken in Nederland.

Eerwaarde Broeders!

Verleent goedgunstig het oor aan Deputaten der Kas voor uwe Emeriti-predikanten, en hunne Weduwen en Weezen, als zij u dringend verzoeken een *derde* collecte voor die Kas in dit jaar te willen houden.

We zouden het niet doen, indien *de nood* er ons niet toe drong. — Maar *in 't laatste jaar* zijn de uitgaven met de belangrijke som van *drie duizend zes honderd gulden* vermeerderd. — Niet omdat we zooveel uitkeeren. — Och, neen, gaarne zouden we *alle* bijdragen verhoogen, als 't kon!

Neen, de oorzaak van die vermeerderde uitgaven is geene andere dan deze, dat het onzen God heeft behaagd, onderscheidene broeders zwaar te beproeven door krankheid of lichaamszwakte!

Zij komen tot ons met de bede, maakt ons de beproeving dragelijk, en helpt ons in den nood. Wij kunnen en mogen ze in uwen naam niet afwijzen. — En toch zullen we het moeten doen, als gij ons niet helpt. — 't Is uit nood, broeders, dat we bij u aankloppen! Wijst onze bede niet af!

Sommigen gingen reeds voor! Maar het zijn er zoo weinigen!

De Generale Synode te Dordrecht heeft gezegd: »indien twee collecten niet voldoende zijn, schrijft eene derde uit!"

Welnu, dat advies volgen we. 't Is onze machtiging!

Onze God brenge door zijn Geest onze bede tot uw hart, en verblijde ons door uwe offervaardigheid.

Namens Deputaten ad hoc,

A. v. d. Sluys, *Praeses.*
H. Brugsma, *Penn.*
H. Brink, *Scriba.*

Leeuwarden, 19 Nov. '94.

Buitenland.

Duitschland. Nog iets over de jongste Algemeene Synode der Pruisische landskerk.

De Algemeene Pruisische Synode heeft zich zelve geëerd door den gewezen hofprediker Stöcker als plaatsvervangend lid van den Synodale commissie te verkiezen. Voor drie jaren, toen deze vergadering eveneens samenkwam, hadden de leden den ijverigen arbeider in den wijngaard des Heeren willen kiezen; doch toen er rondverteld werd, dat dit den jongen keizer niet aangenaam zou zijn, liet men hem smadelijk vallen. Zeker had men hem een plaats in de »Synodale vorstand" gegeven, doch er was geen plaats open, en er schijnt niemand geweest te zijn, die zijn zetel prijs gaf om dien door Stocker te laten innemen.

Overigens is de Pruisische Synode merkwaardig geweest, omdat de Gereformeerden er zich nog al in geweerd hebben. Zij kwamen er tegen op dat het voor twee eeuwen gestichte fonds, »*mons pietatis*" geheeten, hetwelk bestemd was voor de gemeente der Hugenooten, tegenwoordig bestuurd wordt door eene commissie, waarvan de leden niet tot de Gereformeerde kerk behooren. Dit fonds heeft een inkomen van *f* 30,000 en wordt sedert 1886 door een commissie, door den Opperkerkeraad benoemd, beheerd. De president van den »Oberkircherath" beloofde, dat, wanneer er een plaats als bestuurslid openviel, hij een belijder der Gereformeerde religie benoemen zou, terwijl hij verzekerde, dat de fondsen gebruikt werden voor het doel waarvoor zij eenmaal werden bestemd. Ook beloofde hij, dat hij een verslag der werkzaamheden van het bestuur aan de »vorstand" der Synode zou zenden.

De Gereformeerde bond had ook gevraagd om in het hoogste kerkbestuur vertegenwoordigd te worden. De president van den Opperkerkeraad wilde echter daarvan niets weten, maar was van meening, dat er geen sprake kon zijn van eene achteruitzetting der Gereformeerde kerk, omdat de Gereformeerde Synodale op tuchtverordeningen in de Lutherssche kerk drongen. De bestaande Unie had zich meer en meer als eene Confederatie ontwikkeld, en het zou volgens den president moeilijk zijn om daartegen in te worstelen. De Lutherschen hadden ook in het midden kunnen brengen, dat hunne leiders langen tijd haast niet en een tijd lang in het geheel niet geroepen werden om deel uit te maken van het hoogste kerkbestuur, doch zij deden het niet, zooals de *Algemein Ev. Luth. Kirchenzeitung* zegt.

Wij kunnen ons echter niet begrijpen, waarom de Gereformeerden in Duitschland er zoo tuk op zijn dat ook eenige Gereformeerden enkele zetels van den Opperkerkeraad zullen bezetten. Immers is dat lichaam een staatscreatuur, dat niet op de lijn der Gereformeerde beginselen ligt.

Het vraagstuk van de zelfstandigheid der Evangelische kerk werd op deze vergadering geen stap verder gebracht. Wel werd deze quaestie bij het einde der vergadering genoemd, doch waarschijnlijk heeft men er niet al te zeer op willen ingaan omdat er geen tijd meer voor een ernstig debat was.

Engeland. Het Church-Congres.

Den 9den October kwam te Exeter het »Church-Congres" samen, eene vergadering waarin men geen, voor de Episcopale kerk bindende besluiten, nemen kan, doch waarin men saamkomt om de belangen der staatskerk te bespreken. De bisschop der diocese was president en de bisschop van Londen hield de preek, waarmede de zittingen werden geopend. Verschillende referaten werden geleverd door Canon Overton Little, de hoogleeraren Sandy en Driver, graaf Nelson, de heer R. H. Hutton en anderen. Gelijk men op dergelijke vergaderingen gewoon is, spraken weinige leden hunne gevoelens vrijmoedig uit, terwijl eveneens naar gewoonte menige dissonant in de vergadering gehoord werd. De vergadering was druk bezocht zoowel door predikanten, of liever »de geestelijkheid", als door leeken. Het kon haast niet uitblijven dat de voorstanders der hedendaagsche Schriftcritiek met de belijders van de leer der kerk in het stuk van Gods Woord met elkander in botsing kwamen. Canon Duver en Dr. Stanley stonden tegenover pater Ignatius, die groot applaus uitlokte, toen hij eischte, dat de hoogere critiek buiten de kerk zou spreken en niet binnen hare muren, m. a. w. dat de voorstanders dier critiek de kerk zouden verlaten. Graaf Nelson sprak over hereeniging met degenen die de Episcopale kerk verlaten hadden, terwijl Canon Overton sprak over de moeilijkheden die hij met de Nonconformisten had. Deze beschreef den toestand aldus:

»Niemand, zoo sprak hij, kan dit zoo sterk gevoelen als iemand die het werk der kerk te doen heeft in een kleine gemeente, waar de afscheiding krachtig is en waar men geen genoegzame ruimte vindt om zich te bewegen. Wanneer uw beste tenor het kerk-choor verlaat, omdat hij »bekeerd" is; wanneer uwe beste leerlingen aan de Zondagsschool doodelijk beleedigd zijn, omdat zij geen prijzen gekregen hebben in overeenstemming met hunne verdiensten, en gij ziet hen dan den volgenden Zondag naar de Zondagsschool der dissenters gaan, terwijl zij de gezegende kinderen der kerk smaadheid aandoen, is dit zeker een treurig geval: wanneer gij met een weinigje vergeefelijke ijdelheid, uw vriend uit Londen verzoekt om een Zondag bij u door te brengen, in de hoop om hem er op te wijzen hoe gij al aardig vat hebt op uwe landelijke gemeente, hoe teleurgesteld kan men dan uitkomen; wanneer men dan den kansel beklimt, dan kan het gebeuren dat gij niet ziet op eene zee van omhoog ziende aangezichten maar op een woud van ledige plaatsen. Wat is het geval? De bekeerde slagersjongen heeft de kudde getroond naar de Camp-meeting die in de buurt gehouden wordt, waar hij op hetzelfde oogenblik op een wagen een redevoering houdt over de ongeregeldheden der kerk. Met het oog op dit alles is het waarlijk zeer moeilijk om de genade van Christelijke liefde op hen in praktijk te brengen."

Het is geen wonder en wij verblijden er ons in. Wanneer de Episcopaalsche predikanten steeds meer den weg naar Rome betreden, en dan door allerlei uitwendige ceremonien de prediking van Gods Woord vervangen of verkleinen; wanneer het Evangelie van Gods vrije genade niet meer verkondigd wordt, maar inderdaad geleerd wordt: doe dat en gij zult leven, dan kan men er zich over verblijden, dat een bekeerde slagersjongen de schare voorhoudt, dat er een andere weg is om God te behagen, dan die welke door de Churchmen van de Episcopale kerk wordt voorgehouden.

Rusland. Om zich een denkbeeld te vormen van de vervolgingen waaraan de Lutherschen in de Oostzee-provincien door de regeering worden bloot gesteld, hebben wij slechts feiten mede te deelen, die in een officieel rapport te vinden zijn. In dit rapport blijkt het, dat 90 predikanten tot geldboeten werden veroordeeld, of in de gevangenis werden geworpen. Sommige leeraars werden twee of driemaal veroordeeld, omdat zij de verordeningen, die tegen de niet-Grieksche waren uitgevaardigd, overtreden hadden. In Lijfland alleen werden 80 predikanten vervolgd.

De gouverneur van Kiew heeft bevolen, dat het depôt van het Britsch en Buitenlandsch bijbelgenootschap in die stad zou worden gesloten. Ook heeft dezelfde machthebber bevolen, dat in de vier provincien, die onder zijn bevelen staan, de colportage van bijbels zal worden belet, onder voorwendsel, dat de mannen, die den bijbel van huis tot huis aanbieden, propaganda maken voor de Stundisten.

Zoo redeneerde men steeds in Rusland, althans in den laatsten tijd. Rusland is het land waarin de volmaakste gewetensvrijheid genoten wordt, zoo redeneert Pobedonesszew, de procurator der Heilige Synode. Ieder kan de religie zijn toegedaan, die hij goed vindt. Doch wanneer hij ook maar de minste poging doet om anderen tot zijn belijdenis over te halen, dan is de Russische wet er om dezulken met geldboeten, gevangenisstraf, ja met verbanning naar Siberie te vervolgen. Alleen de Grieksch-Orthodoxe kerk mag propaganda maken. Die propaganda wordt met de macht en het geld van den staat gesteund. Maar overigens is men in Rusland vrij, als men er voor zorgt, dat geen enkele uiting over de lippen komt die eenigszins als een misprijzing der Grieksch-orthodoxe kerk kan worden opgevat. Komt iemand te eigener beweging tot een Lutherschen predikant, om in de Lutherssche kerk te worden opgenomen, dan loopt die predikant groot gevaar naar Siberië gezonden te worden, wanneer hij zulk een persoon tot het H. Avondmaal toelaat. Zelfs wanneer zich bij den Lutherschen predikant iemand komt aanmelden om het Avondmaal in zijn kerk te gebruiken, die vroeger Luthersch geweest is en met geweld of met list tot de Grieksch-orthodoxe kerk is overgehaald, en de predikant laat zich verleiden om hem tot het heilig Sacrament toe te laten, dan loopt hij nog gevaar om tot de zwaarste straffen veroordeeld te worden.

Van harte hopen wij, dat deze jammerlijke dingen, nu de jonge Czar aan de regeering kwam, weldra zullen ophouden. Pobedonoszew's invloed heeft al heel wat jammeren over Roomschen, Joden en Lutherschen gebracht.

Gemengd Nieuws.

Zwitserland is voor menschen, die droomen van een godsdienst boven geloofsverdeeldheid, een land om van te watertanden. Het militaire departement van het Zwitsersche eedgenootschap heeft een bevel laten uitgaan, waarbij bevolen wordt, dat voortaan de preeken van de veldpredikers niets mogen bevatten wat hen, die tot eene andere confessie behooren, kwetsen kan. Dit bevel is uitgelokt door een preek van den Roomschen veldprediker Widmer te Bern. Deze had zich in een preek minder vleiend uitgelaten over de Joden. Een Joodsch soldaat uit Luzern bracht dit aan, ofschoon hij niet bij de godsdienstoefening tegenwoordig was geweest, waartoe ook geen soldaat, volgens de Zwitsersche wet, gedwongen wordt. De bondspresident beval, dat een onderzoek zou worden ingesteld, waardoor het bovenvermelde bevel werd uitgevaardigd.

Nog wonderlijker is hetgeen een predikant in het Freiburger blad *Liberté* mededeelt. »Voor 15 jaren was ik veldprediker, of liever, ik vervulde de taak van garnizoensprediker zoo nu en dan. Op zekeren avond ontmoette ik den commandant van de herhalingscursus. Hij vroeg mij: »Mijnheer de veldprediker, denkt gij er aan om morgen godsdienstoefening te houden?" »Dat is mijn voornemen, heer commandant." »In dit geval," sprak de commandant, »moogt gij niet van godsdienst spreken."

De hoogleeraar Dr. Virchow heeft zich op het Anthropologen-congres te Innsprück opnieuw uitgesproken en wel in dezen voege: »Darwin zelf bepaalde zich in 't begin van zijn werk over den oorsprong der soorten bij zijn uiteenzetting van de ontwikkelingsleer tot den mensch. Er is over deze vraag veel onderzocht. Men heeft haar in den weg der bespiegeling zoeken op te lossen en is tot de apen-theorie gekomen. »Men had evengoed tot de schapen-theorie kunnen komen." De apentheorie heeft, volgens Virchow, aan de kennis van het menschelijk lichaam veel schade en weinig voordeel aangebracht. De tegenwoordige anthropologie houdt zich met deze, voor 25 jaren opgeworpen vragen, weinig bezig. Zij houdt zich onledig met de tegenwoordig bestaande wereld, en dan komt men tot het rassen-vraagstuk. Het is niet mogelijk te bewijzen, dat een gekleurde stam uit een niet gekleurde voortkomt; er ontbreekt elk positief voorbeeld voor. Komt iets dergelijks bij een enkel individu voor, zoo beschouwt men het als een ziekelijk verschijnsel; Virchow is van oordeel, dat een metaplaasie (d. i. een overgang van de eene soort in de andere) onmogelijk plaats hebben kan zonder anomalie.

Dat de anomalie erfelijk worden kan, leert de Aetiologie. Heeft dit in eene familie plaats, dan komt men tot de erfelijke verandering, en door vermenigvuldiging komt men tot het ras. »Wij weten dat teruggang plaats hebben kan (Atavisme.) Waar wij Atavisme vinden, zal men gewis de vraag moeten opmerken, of niet dit Atavisme een bewijs is, dat het ras uit een oorspronkelijk gestelde aard zoo ontstaan is. Over de herkomst van een stam kan men bijna nooit iets met zekerheid zeggen.

Het Darwinisme is in den laatsten tijd ook nog krachtig bestreden, n.m. door lord Salisbury, den leider der Tory party in Engeland. Wie weet of niet weldra de tijd aanbreekt, dat ook de natuuronderzoekers Darwin's theorie of onderstelling slechts als een curiosum van het laatst der 19de eeuw zullen beschouwen.

Oudheidkundigen van verschillende kleur hebben voor het eerst een congres gehouden te Salone op de kust van Dalmatië. Roomsche, Grieksche en Protestantsche oudheidskenners waren daar te zamen. Vraagstukken, de Christelijke oudheid betreffende, werden daar in goede harmonie besproken. Zij waren vereenigd in een historisch monument, het Spolato-gebouw, te midden van de ruïne van het paleis van Diocletianus, waarin deze Keizer zich terugtrok, en eindigde met zich van het leven te berooven, na vergeefsche pogingen te hebben aangewend om het Christendom te vernietigen. Frankrijk en Engeland waren bij deze samenkomst niet vertegenwoordigd. De discussiën werden in het Latijn gevoerd, maar ook werd de Italiaansche, Duitsche en Croatische taal gehoord.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

VERZAMELEN.

V.

DE DIEREN.

Hebben we over de planten nu vooreerst genoeg gepraat, thans mogen de *dieren* wel eens een beurt hebben.

De dieren, zegt gij; kan men daar dan ook een verzameling van aanleggen?

Zeker, als gij 't maar op dezelfde wijs doet als bij de planten. Gij weet, bij die maakten we geen verzameling van levende maar van gedroogde. Want wel kan men in een kruidtuin ook verzamelingen van levende planten hebben, maar ten eerste is dat heel kostbaar, en ten tweede gaat het veel gemakkelijker in een plantenboek. Want diezelfde planten die er niets tegen hebben dat ze naast elkaar in uw boek geplant worden, willen toch dikwijls niet bij elkaar groeien.

Bij de dieren zou 't ook moeilijk zijn, als ge van de levende een verzameling woudt aanleggen die iets beduidt. Gaat maar eens naar een dierentuin en zie wat er al noodig is, om zoovele dieren bijeen te brengen, in 't leven te houden, te voeden, te verzorgen. Daarbij meen ik dat, al hadt gij ruimte en geld, moeder er veel tegen zou hebben, dat ge in den tuin of op zolder een paar beestjes, een schelvisch, een struisvogel, een schildpad en dergelijke beesten woudt houden. Neen, dat gaat niet. Een hond en een kat, duiven, kanaries en andere vogels, een ezel en een hit — dat kan nog, ten minste als men er de ruimte voor heeft, maar die vormen met hun allen nog geen verzameling, zooals wij hier bedoelen.

Wilt gij er zulk een aanleggen, dan doet ge 't best u te bepalen bij kleinere dieren, en dan nog zullen 't maar zelden viervoetige of vogels kunnen zijn. Want ze op te zetten of in wijngeest te bewaren, is te lastig en te duur. Er schieten evenwel nog genoeg dieren over, al bepaalt ge u maar tot de *insecten*.

Allereerst komen dan in aanmerking de vlinders. Dat zijn ten eerste veelal zeer mooie dieren, ten tweede is het vangen niet zoo gevaarlijk als dat van leeuwen en neushoorns, ten derde kunt gij ze gemakkelijk bewaren. (Dat men die dieren niet wreedaardig mag dooden, gelijk soms geschiedt, spreekt van zelf. Ze sterven trouwens spoedig genoeg).

Het best vangt men vlinders met een net. Doch nog beter is te beginnen met rupsen te